

KULTUR
& NÖJE

06-7848293
kultur@vasabladet.fi

TEATER

Heiman

Text och regi: Ann-Luise Bertell
Dramaturg: Erik Kiviniemi
Scenografi: Peter Ahlqvist
Kostym: Heidi Wilk
Musik: Charlotta Kerbs
Koreografi: Karolliina Lahdenperä
Mask: Fia Derghokasian
Ljud: Dennis Lindén
Ljus: Kristoffer Svein
Skådespelare: Johan Aspelin, Jonas Bergqvist, Lina Ekblad, Markus Lytts, Tove Qvickström, Maria Udd, Anders Hassel, Mats Holmqvist, Erik Kiviniemi, Susanne Marins och Kristian Nordblad.
Genrep den 16 september 2022

Österbottnisk tragik och träffsäkra repliker

RECESSION. "Jag har varit där jag behövdes" säger Elof, huvudpersonen i "Heiman", i en laddad scen. Ann-Luise Bertells scenversion av eposet är en förtärad granskning av livsideal och rädsla.

Erik Kiviniemi är Elof och Susanne Marins gestaltar Olga i Wasa Teaters uppsättning av "Heiman". FOTO: FRANK A. UNGER

Olga (Susanne Marins) och Elof (Erik Kiviniemi) har en kneptig relation till Viktor (Mats Holmqvist). FOTO: FRANK A. UNGER

Olgas fästman John (Jonas Bergqvist) och Elof (Erik Kiviniemi) lär känna varandra under kriget. FOTO: FRANK A. UNGER

Elofs och Ivars pappa Ruben har just dött i lungsot. Nu är de små pojkarna föräldralösa. Grannen Gambä-Hannes – ärrad och garvad av stora sorger och vedermödor – ger dem ett råd: man alltid måste vara lugn. – Inte visa att man är rädd. Rådslan måste kramas ihop till en liten boll och förvaras långt, långt inne mellan ryggraden och farmarna, säger han.

Det är upptakten i Ann-Luise Bertells verk "Heiman", som först kom i romanform och nu blivit pjäs på Wasa teater.

Den äldre sonen Elof – som spelas av Erik Kiviniemi – tar Gambä-Hannes (Anders Hassel) på orden. Elof från Kimo gör sitt yttersta för att förvara sorgen i en liten, liten knoi någonsans långt inne i kroppen.

Men en pojke som växte upp till en vuxen man i Finland under första halvan av 1900-talet mötte många stunder då rädslan var svår, troligen omöjlig, att hejda.

"Heiman" skildrar tiden efter inbördeskriget, andra världskriget och årtiondena efter kriget mot Sovjetunionen. Denna dramatiska och svåra period i landets och Österbottens historia har naturligtvis skildrats otaliga gånger i romaner, pjäser, filmer, dikter, musik... i alla former. Ibland suckar man och säger som Olga i "Heiman": "Vi måste gå vidare nu".

Likväl finns det orsak att återvända till denna formativa era – för att paratrasca den svenska artisten Lars Winnerbücks nyponbuskvilda uppväxtskildring "Söndermarken": "Sly och stenar, hela vägen sly och stenar / ser jag när jag blundar / och nånstans där så blev jag / den jag är".

Om strävan efter att dölja rädslan är en grundbult i historien så avslöjar titeln en annan bult: man får aldrig förlora sitt "heiman", den enda egendom släkten någonsin haft.

Pjäsen har också relevans här och nu. Krigets fasor i Ukraina orsakar rädsla hos yngre generationer och framkallar otäcka minnen bland äldre.

Energikrisen och de höjda levnads-kostnaderna i krigets spår bidrar till oro bland hus- och hemmansägare, och skapar kanske en rädsla att tvingas sälja hemmet.

Elof är historiens nav. Han vill väl

och har talets gåva, men är samtidigt en undflyende karaktär. Det beror naturligtvis på att han döjer sin rädsla och sitt självivvel, och försöker dämpa oron med alkohol. En livshållning som blir ohållbar.

Skådespelaren Kiviniemi behårskar Elofs karaktärstyp. Han rör sig sömlöst från Elofs spelade självsäkerhet, via samvetetskväl till varm och genuin stolhet över familjemedlemmar.

Elof möter andra som har sina sätt att hantera rädslan, ofta destruktiva sätt. Viktor, som spelas av Mats Holmqvist, blir både en kompis och motpol. Viktor är råare och hårdare.

Han traumatiseras av kriget – och hanterar det genom att supa och ständigt tala om upplevelserna vid fronten.

Att Holmqvist och Kiviniemi tillhör Österbottens bästa skådespelare är välbekant, så det är fint att se dem agera mot varandra. Det finns flera scener som är riktigt bra, i en helguten helhet, men som säkerligen utvecklas till teaterguld då Holmqvist och Kiviniemi blivit riktigt varma i kläderna.

VIDFÖRSTA ANBLICKEN är det lätt att betrakta "Heiman" som den österbottniska mannens historia, men det är lika mycket kvinnornas. Rådslan och trauan berättar naturligtvis alla.

Susanne Marins har imponerat i humoristiska roller och som urkraften Pippi Långstrump på WT-scenen, men jag har aldrig sett henne agera så robust som hon gör

i "Heiman". Marins är Olga, Elofs handlingskraftiga fru. Då hennes ansikte svartnar och rösten mörknar – på grund av någon av de många besvikelser som Elof bjuder på – känns det i luftdensiteten i salongen.

Lina Ekblad spelar Lisi, som är gift med Viktor. Ekblad gestaltar den häldöda desperationen i det alkoholdränkta äktenskapet.

Pjäsen innehåller flera scener där det mentala landskapet framställs via Karolliina Lahdenperäs suggestiva koreografi och Charlotta Kerbs fina och dramatiska musik.

Mitt i allt elände – lögnar, svek, våld, död – så finns det en lakonisk humor i historien. Humorn avfyras i som avfyras i träffsäkra repliker och blir en nödvändig säkerhetsventil för

karaktärerna då grundbultarna börjar lossna.

Regissören Bertell avslutar med att spela ut ett trumfkort. Jag ska inte avslöja för mycket, men Bertell har tidigare visat att hon behårskar genren "varm och rörande slutscen". "Heiman" är inget undantag.

Det finns något mycket beskrivande i publikens respons då pjäsen är slut. Det är ingen explosiv och glättig applåd som ljuder – utan en lång och fokuserad applåd. Känslan av koncentrerad eftertänksamhet finns i salongen.

Det är talande för pjäsen "Heiman".

Patric Back

patric.back@vasabladet.fi
06-7848 232